

М. БУБНОВА, В. КЕЛАСИЕВ
БИОН

Превод от руски: Любомир Стоилов, 1975

chitanka.info

Николай Николаевич завърши в кабинета на Бион своя вечерен обход на лабораторията.

Роботът, който с цялата си външност напомняше човек, седеше пред пулта за управление и наблюдаваше какво става на екрана.

Едва зърнал Николай Николаевич, Бион превъртя превключвателя. Подчинявайки се на неговата команда, автоматите в далечния виварий веднага започнаха да подават необходимите разтвори и вещества и да създават необходимата атмосфера. Сега действуваше разработеният от тях възстановителен код — и в променящите се и усложняващи пред очите на Николай Николаевич форми скоро вече се долавяха очертанията на крайниците, дългото, преминаващо в опашка туловище и главата с големи челюсти. Оцелялата част от скелета на отдавна умрялото върху далечна планета животно се превръщаше в грамада от плът. Животното приличаше на отдавна измрелите на Земята карнозаври. То се изправи на задните си крайници, направи няколко крачки, влачейки след себе си гигантската си опашка, и се огледа. В очите му се появи тревога; то не можеше да открие привичния за него свят: нито откърмилите го водоеми, нито димящата от пари земя, нито нищо от обкръжаващото го среда на изгубената някъде планета. Животното се замая по огромната зала.

— Нищо интересно — Бион погледна към Николай Николаевич.
— Интелект, който е само в зародиш.

— Доволен съм от вашата работа — отбягвайки дискусията, каза Николай Николаевич. — Останалите сътрудници още са далеч от разработването на възстановителни кодове.

— Мисля, че и при тях ще се получи нещо подобно. — Бион изключи екрана. — В Космоса няма нищо, което дори да се приближава по сложност до човека. Ние трябва да възкресяваме не тези твари, а хора.

— Засега ние създаваме само най-прости оживяващи устройства — забеляза Николай Николаевич.

— Да. Но можем много повече. — Бион очаквателно погледна към Николай Николаевич със своите зелени очи. — И то на същите принципи. Всяка жива клетка е способна да възстанови цялото — организма, част от който е била. Тя помни това цяло в хиляди най-малки и сложни подробности. Работата е само да се усъвършенствува техниката за пробуждане паметта на клетката. Предлагам да се отдели

самостоятелна изследователска група, освободена от текуща работа. Нека тя да разработва общата теория на възстановяването на органичните структури и се занимава с възкресителя.

— И да включим в нея вас — усмихна се Николай Николаевич. — Ние не можем да си позволим създаването на такава група засега. Лабораторията е претоварена: на Земята се връщат стотици експедиции от различни планети. Те ни доставят неизчислимо количество останки на обитаващите там форми. Едва се справяме с тяхното оживяване. За група, занимаваща се само с „възкресителя“ на хора или с чиста теория, сега не може и дума да става. Казвам ви това и сам съжалявам.

— И въпреки това ми забранявате дори да мисля за възкресителя?

— Защо пък. — Николай Николаевич се държеше, както и преди, спокойно, избягвайки спречкването. — Аз не се готвя да използвам своите административни права. Но това не трябва да пречи на вашите ежедневни задължения.

Те се сбогуваха.

Бион отиде в своята стая, разположена във вътрешността на лабораторията, а Николай Николаевич, като постоя няколко минути в коридора, се насочи към другия край на огромното здание.

Изминаха няколко дни. Бион при всеки удобен случай започваше разговори с Николай Николаевич за възкресителя. Уморен от текущата работа, той реши да поговори с него откровенно за всичко. Като изчака края на деня и виждайки Бион да излиза от работния кабинет, отивайки към своята стая, Николай Николаевич тръгна след него.

Почука и веднага към него над матовото стъкло надзърна лицето на Бион. Върху него се отрази уплаха: очевидно съвсем не очакваше да види завеждащия лабораторията при себе си по това време. Устните му произнесоха нещо, но изминаха няколко минути, преди да отвори вратата. В стаята царяха следите на набързо замаскиран безпорядък: към прозореца бяха тласнати няколко новички биологични анализатора, иззад шкафа към тях водеха проводници, върху масата объркано бяха нахвърляни логични схеми, кодиращи устройства и още много други прибори, добре познати на Николай Николаевич от оживителната практика.

— Идвам при вас без някаква специална нужда — чувствувайки се неловко, започна Николай Николаевич.

— Влизайте — Бион го покани в стаята и му предложи да седне на дивана, служещ очевидно и за легло, тъй като освен кресла в стаята нямаше нищо друго. — Знаех, че ще се появите.

— Виж ти! — веждите на Николай Николаевич подскочиха нагоре.

— Тревожи ви мисълта за възкресителя. Дошли сте тук поради опасението да не би да го създам самостоятелно и да не направя с него нещо, за което от вас, като от началник на лабораторията, ще ви искат обяснение.

— Вие сте проникателен, — отвърна Николай Николаевич. — Тук съм именно поради това. Вие притежавате огромна самостоятелност. И преследвайки някакви свои цели, се стремите да създадете възкресител. Естествено, че това ме тревожи и интересува.

— Повече ви тревожи — забеляза Бион.

— Така да бъде — сухо отвърна Николай Николаевич. — Но постарайте се да видите всичко от моята гледна точка. Ако наистина преследвахте чисто научни цели, то не бихте проявявали такава настойчивост. Направо ме изтормозихте със своите разговори за необходимостта да се работи върху възкресителя. Какво ви струва да почакате, да разберете моите доводи. Та те са очевидни. А сега направо съм смаян: това, което виждам тук, са вече може би готови части на възкресителя, само че разглобени и размонтирани, но това не пречи да се досетиш за функционалната им роля. Не съм допускар, че сте отишли вече толкова далеч. Защо правите всичко тайно от мен?

— Повярвайте ми, че никога няма да премина границите на позволеното. А да говоря конкретно за своите цели засега не мога.

— И в рамките на позволеното има много странни неща — забеляза Николай Николаевич. — Но аз се радвам, че поне накрая казахте част от истината.

След този разговор няколко седмици всичко вървеше външно нормално: Николай Николаевич при срещите си с Бион го поздравяваше и те дълго говореха за текущата работа. Но веднъж, справяйки се със своята работа по-бързо от обикновено, Бион се приближи към Николай Николаевич и го помоли за разрешение да се прибере в стаята си. Затрупан от работа, Николай Николаевич му

кимна механично, но едва Бион се беше отдалечил, когато той почувствува някаква смътно тревога. Като изостави работата си, той тръгна след робота.

Вратата се затръшна след Бион пред очите му. Овладеян от някакво неясно чувство, Николай Николаевич стоя няколко минути неподвижно, след което измина няколко десетки метра по огромния коридор, спря и бавно се върна обратно.

Дочувайки звук, той бързо се обърна: от стаята на Бион излизаше човек. Без да размисля, Николай Николаевич се насочи към него. Човекът вървеше много бързо, гледайки право пред себе си. Неговото лице беше бледо и съсредоточено.

„Малко ли чудаци ходят при робота“ — помисли си Николай Николаевич, но като се приближи, изведнъж почувствува, че нещо твърде рязко отличава този човек. Но какво именно, той не можеше да разбере. Николай Николаевич имаше намерение да го спре и запита нещо. Но човекът очевидно се мъчеше да избегне срещата с него. Той зави бързо към стълбата, водеща към изхода на лабораторията, и изчезна.

Изминаха още няколко дни. Образът на човека не излизаше от главата на Николай Николаевич. Сега, отлагайки работата си, той внимателно следеше Бион. Изминалите една-две седмици не донесоха нищо ново и той почувствува как започна да се стапя необяснимата за самия него тревога. Но веднъж, стоейки на края на коридора, отново видя как от стаята на Бион излиза човек. Също толкова съсредоточен и бързащ да напусне лабораторията. Той не беше влизал в стаята на Бион, Николай Николаевич беше сигурен в това, но излезе от нея странен и сякаш измъкнат от друг свят. Николай Николаевич едва не извика от поразилата го внезапно догадка.

Няколко минути по-късно вече беше при психоаналитика на лабораторията. Той изслуша объркания поток от думи и сухо отбеляза:

— Вие трябваше да споделите с мен подозренията си по-рано.

Няколко минути по-късно те бяха пред стаята на Бион. Психоаналитикът почука, но никой не им отговори. Николай Николаевич почука отново. И отново никакъв резултат.

— Отворете — извика Николай Николаевич. — Нямате право.

— Не поемайте върху себе си толкова много! — започна психоаналитикът. — Вие дори не сте човек.

Те дочуха само забързани стъпки зад стената и равномерното бръмчене на работещ апарат.

— Отворете — отново извика Николай Николаевич и заудря по вратата. — Вече всичко ни е ясно.

Шумът на работещия апарат затихна, отново се разнесоха стъпки и звук от разглобявани метални части.

Като се погледнаха, Николай Николаевич и психоаналитикът започнаха да разбиват вратата.

Когато тя затреця и започна вече да поддава, се разнесе гласът на Бион.

— Сам ще ви отворя.

Бледен, но усмихващ се, той стоеше на прага и съвсем не бързаше да ги пусне. Те го отблъснаха и се втурнаха в стаята.

Възкресителят беше още на пода — в бързината Бион не беше успял да го разглови на външно безобидни блокове. Огромно, напомнящо елипса тяло пулсираше под налягането на биологичните маси. Безбройните изчислителни устройства и регулаторите на биологичните кодове накараха Николай Николаевич и психоаналитикът да се спрат неволно пред тази машина.

— Вие оживявате хора — прошепна Николай Николаевич. — А с мен говорите колко важно и необходимо било това.

Бион не отвърна нищо, очевидно разбра, че да възразява при подобна ситуация е безполезно.

— Колко години, питам ви, се занимавате с това, колко години ни разигравате с тази игра?

— Игра? — Бион погледна към Николай Николаевич.

— Да. Защото от тази машина са излизали създания, които не са хора. Наистина с човешка обвивка, но все пак те не са хора. Законите за възстановяването на фините човешки структури по своята сложност са непостижими засега. И са необходими много години, за да се изяснят...

— Аз вече изясних всичко — прекъсна го Бион, — докато такива като вас разсъждаваха за сложността.

— Какво сте взимали за възстановяването? — запита Николай Николаевич.

— Части от черепа. Според моите изчисления те са най-подходящи за реконструкция.

— Защо възкресените ме избягваха?

— Защото така им внушавах аз. Те въобще избягват хората, а не само вас. Необходимо е първоначално да привикнат към хората.

— Сигурно сте разработили и програма за приспособяване на възкръсналите към живота? — запита психоаналитикът.

— Да — отвърна Бион. — Бях принуден да направя това. Техните постъпки засега са безотговорни, те още не притежават личност. Поведението им просто се управлява от комплект заложени от мен програми и нищо повече. Но това е фаза в подготовката за скок в живота. Скоро на тях ще им се струва, че са имали детство, минало и са обикновени хора. Работил съм върху това не по-малко, отколкото върху самия възкресител, и вярвайте ми, научил съм някои неща.

— Механичен авантюрист — процеди Николай Николаевич. — Все още не са ни известни вашите мотиви. Дори да оставим това настрана, то къде е гаранцията, че тези хора ще съумеят да влязат в нашия живот, че няма да бъдат смазани и унищожени от промените, които са настъпили в него! Защо смятате, че правото да се решава съдбата на тези хора принадлежи само на вас? Какво право сте имали да им давате втори живот — в края на краищата нашият свят просто не е пригоден за това! Разбирате ли колко проблеми сте решили наведнъж за сметка на човека? Самостоятелно, без никакво право на това.

— Ще се опитам да ви обясня всичко — промърмори Бион.

— Това ще направите после — прекъсна го Николай Николаевич. — А сега кажете кои са тези хора?

— Не мога — Бион изглеждаше жалко. — Не мога, повярвайте ми! Това не бива да се прави сега.

— Не сте вие, който ще съди за това — произнесе психоаналитикът. — Длъжен сте да ни се подчинявате.

— Да. Но само когато това носи полза.

— Ние ще вземем съдбата на тези хора в своите ръце — каза Николай Николаевич. — А за целта сме длъжни да знаем как те са влезли в нашия живот и какви са станали. Каква е тяхната биологична структура, в какво психиката им се отклонява от нормалното — аз не мога да повярвам, че са здрави и биологически, и психически.

— Сега не трябва да искате нищо от мене — кресна Бион. — Само ще разрушите всичко...

— Не можете да не се подчините — психоаналитикът студено и властно се взираше в Бион.

Той се бори няколко минути с погледа на психоаналитика, а след това каза:

— Твърде много неща в създалото се положение не разбирате — на времето бяхте безсилни пред техническите проблеми около възкресителя, сега сте безсилни и пред психологическите и моралните проблеми. Моля ви, не ми пречете.

— Вие просто сте излезли изпод контрола — произнесе Николай Николаевич. — Идеята да служите на човека в лабораторията по възстановяване на живите форми се е изродила у вас в идеята за възкресителя. Вече сте заразени с нея и за вас да живеете означава да възкресявате. Вие ще възкресявате, докато съществувате. Насилствено вмъквате човека във втори живот и казвате: живеј. Без да знаете дали това е благо за него, или зло. Вашето изобретение е преждевременно. А може би и не е необходимо. Човекът е подготвен само за един живот и нямате право да решавате вместо него колко живота са му необходими. Никой не е поставял пред вас такава цел. Вашето съществуване сега е просто безсмислено.

— Готвите се да ме лишите от това право? — тихо запита Бион.

— Да — твърдо отвърна Николай Николаевич. — При създалото се положение не мога да си представя друг изход. В това отношение инструкцията е достатъчно точна. Разбирате ли какво искам от вас? — Николай Николаевич погледна към психоаналитика.

Какво беше Бион за тях? Сега той трябваше да си плати, че разбираше доброто не като тях. Утре трябваше да го смени друг робот, който никога да не поставя пред себе си цели. Бион беше просто развален, „заразен“ с онова, което се нарича идеи. С това той беше загубил своя функционален смисъл.

За няколко минути психоаналитикът се позабави, но все пак се подчини на волята на началника на лабораторията.

И веднага по нервната система на Бион удари снопче разрушителни импулси. За да не причинят на Бион болка, Николай Николаевич се приближи и изключи съзнанието му. Останалото беше работа за един час. Те правеха всичко бързо и със заучени движения разглобяваха безбройните възли и схеми.

И ето че вместо Бион пред тях вече бяха само прости електронни блокове.

Николай Николаевич и психоаналитикът ги гледаха няколко мига — може би в техните погледи се беше промъкнало съжаление. Но в следващия миг вече търсеха онова, което бяха длъжни да намерят — списъците на възкресените от Бион хора. Те трябваше да са в неговата стая, Бион не би могъл да не предвиди случилото се и да не помисли как тези списъци да попаднат в ръцете на хората.

— Никога досега не ми се е случвало да поправам авантюризма на една машина — отбеляза Николай Николаевич. — Сега сме обречени да се занимаваме с тези хора до края на дните си. Да ги намерим, след това да ги въведем в нашия живот, да адаптираме тяхната биология и психология са задачи, на които не виждам края.

Той продължи да говори още нещо, но психоаналитикът мълчеше. Преровиха заедно цялата стая на Бион, без да намерят нещо, докато накрая Николай Николаевич не взе в ръцете си една от тетрадките. Когато отвори първата страница, видя равния почерк на Бион. Изведнъж в следващия миг се почувствува като мъничка точка, загубена в безкрайното пространство: на страницата беше написано неговото име и фамилия, мястото, в което работи — първият възкресен човек се оказа САМИЯТ ТОЙ.

— Как така? — прошепна той, чувствувайки, че в следващия миг всичко спира за него: и собственото му сърце, и далечните звезди, и жалката усмивка върху лицето на психоаналитика, измъкнал от ръцете му тетрадката. — Как би могло всичко това да се обясни? И да се върне. Излиза, че предпазвайки ме от истината, той се е страхувал да не травмира душата ми. Направил е така, че всекидневно и всекичасно да наблюдавам възстановяването на живите форми и с това ме е подготвял за случилото се. Без да подозирам нищо, аз съм живеел втория си подарен живот, но отнех неговия единствен.

Николай Николаевич се наведе към камарата от блокове, взе няколко от тях и трескаво се опита да ги съедини. Той знаеше, че това е безсмислено, че никаква сила не може да съживи Бион, но правеше това с настойчивостта на маниак. И му се струваше, че неговите усилия изстискват искрици живот.

Публикувано в списание „Наука и техника“, броеве 39-40/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.